

RECENSIONER

Regina Beck-Friis, Magnus Blomqvist, & Birgitta Nordenfeldt: *Dansnöjen Genom Tiden. Från barock, rokokon och den Gustavianska tiden*. Distr.: Historiska Media, Lund 1998. 136 + 135 + 83 + 48 s., ill. ISBN 91-88930-45-9.

Detta är inte *en* bok, utan fyra volymer, varav tre textdelar och en musikbilaga, samlade i en kassett. Dessutom finns, som det står i företalet, ett appendix i form av den kompletterande videokassetten *Dansnöjen Genom Tiden, 1600- och 1700-talen*. Den engelska versionen av videon heter *The Joy of Dance* (om även textdelarna finns på engelska framgår inte, endast att videon har engelsk text).

De tre, inte särskilt tjocka textvolymerna (totalt 350 sidor) behandlar i tur och ordning Barocken, Frankrike under Ludvig XIV respektive 1700-talets dans på scen och i salong. Alla volymerna har mycket bilder samt person-, term- och sakregister. Musikbilagan består av notexempel till de danser som beskrivs i texten och täcker in alla de tre textvolymernas teman. Nedan kommer jag för enkelhets skull att referera till verket, och menar då alla fyra volymerna tillsammans.

Författarna är i bokstavsordning Regina Beck-Friis, dansare, koreograf och lärare i danshistoria, Magnus Blomqvist, dansare, bibliotekarie och doktorand i teatervetenskap samt Birgitta Nordenfeldt, musikpedagog. I volym 3 skriver David Walker, scenograf, om kostymer under barock och rokokon.

Att detta egentligen är del 2 av framgår av företalets första mening men inte av titeln. Redan 1980 utkom, med samma författare, *Dansnöjen genom tiden. I. Västeuropeiska danser från medeltid och renässans*. Denna första del nämns i företalet liksom på några andra ställen mer i förbifarten och aldrig med hela titeln, vilket antyder att läsaren tros känna till att detta är del 2 i en serie. Detta är ett exempel på den relativt stora förförståelse verket kräver. Därmed har jag också sagt, att det troligen inte är lättillgängligt för den oinsatte, men möjligen kan intressera den dansante läsaren, som vill lära sig mer och testa fler danser.

Det närmaste man kommer en uttalad målgrupp är i Anna Greta Ståhles företal, när hon skriver att ”den som studerar dåtida danser i avsikt att själv aktivt väcka liv i epokens vackra skapelser får först instruktioner i danstekniken och förslag till övningar, sedan följer dansbeskrivningarna i anslutning till musiken”. Författarna själva säger i förordet att det är ”presentationen av olika dansstilar, som är ett av detta arbetes huvudsyftet”. Arbetet syftar här dels på verket, men också på det arbete som ligger bakom själva texten, i tolkningen av äldre dansbeskrivningar och praktiskt dansarbete där tolkningarna omsatts i dans.

Målgruppen verkar alltså närmast vara studenter på Danshögskolan och olika andra dansutbildningar på folkhögskole- och gymnasienivå. Det är svårt att se det som vetenskapligt, möjligen som just en lärobok i danshistoria, en dansinstruktionsbok och exempelsamling. En annan infallsvinkel är att i stället fundera över varför författarna skrev verket. Då blir det mycket lättare att ana sig till svaret, nämligen att det är deras personliga intresse att tolka och dansa gamla danser kombinerat med ett stort engagemang och en vilja att lyfta fram och belysa delar av dessa tolkningar, som varit drivkraften och syftet. Och det är ett högst acceptabelt syfte i sig. Allt som skrivs behöver inte vara avhandlingar eller högtflygande teoretiska resonemang.

Vad ska man då som etnolog, folklorist och dansforskare tycka om ett sådant här verk? Jag kan direkt erkänna, att mitt eget område är vad som kan kallas folklig dans, dvs. vad vanligt folk dansar när man roar sig, medan detta verk i början handlar om sällskapsdans i hovkretsar och bland samhällets övre skikt, för att mer och mer närma sig baletten och den sceniska konstformen dans. Å andra sidan finns det ett ständigt samband mellan folklig dans, sällskapsdans och hov- och scendans som gör att jag trots allt inte känner mig helt borta i detta verk.

Jag ska inte gå djupare in på ologiskheter i formalia, som det finns gott om, endast ge några få exempel. Kapitlet 1, Frankrike 1600–1650 börjar med en under rubrik, Barocken i Frankrike. I detta avsnitt står det om dans i europeiska länder som Portugal, Italien och

Holland, men inget om dans i Frankrike. Förmodligen är tanken att visa på bakgrunden till det som senare händer i Frankrike, men varför inte ha en mer passande rubrik? Vidare handlar kapitlet Barocken norr om Alperna till stor del om dansen i England, även om exempelvis också Tyskland finns med. Verket har tyvärr gott om liknande fel likaväl som att sidnumreringen i volym 3 inte stämmer med innehållsförteckningen.

Vad får vi veta om dansen under barock och rokokon, dvs. ungefär 1600- och 1700-talen? Jo, en hel del om dansens betydelse i herrskapens, de borgerliga gruppernas och hovens umgänge. Exempelvis beskrivs utförligt hur man i dessa kretsar utför hälsningar både i dans och annars, liksom damens och mannens kläder. Teaterdans och den dramatiska balettens framväxt har fått ett eget kapitel. Vi får vidare veta att Ludvig XIV, Frankrikes kung, 1661 instiftar en dansakademi och 1672 en balettskola, de tydligaste tecknen på att dans för nöjes skull, där man själv deltar och dans som scenkonst, där man ser andra dansa inför en publik, går olika vägar. I några kortare avsnitt görs också försök att beskriva tidens politiska skeenden. De borde utgått. Tyvärr visar författarna sina svagaste sidor i dessa försök att koppla dansen till större politiska, sociala och ekonomiska händelser. Detta är synd, därför att just denna ambition är viktig. Men då bör det göras inte för att det måste vara med, utan för att man vill och känner för ämnet. Det tror jag inte är fallet här; utan det är dansen bland herrskap, hov och på scen som intresserar, och då borde man hålla sig till det.

Playfords sätt att beskriva engelska country-dances (1651) och Beauchamp-Feuillet's notation (1699) för danser i Frankrike går igenom ordentligt. Det är dansbeskrivningar nedtecknade i dessa notationssystem författarna tolkar. Vi kan t.ex. läsa om den nya branlen, liksom om courante, gaillard, country dances, bourrée, gavotte, menuett, sarabande och rigaudon. Författarna påstår att de gör en svensk tolkning av de beskrivna danserna – men det är ju författarnas, inte en generell svensk tolkning det handlar om. Beck-Friis, Blomqvist och Nordenfeldt representerar inte alla tänkbare variationer och tänkbara tolkningar gjorda av svenskar, eller av personer i Sverige, möjligen de mest auktoritativa. Här kolliderar onekligen min bakgrund som kulturrelativistisk etnolog med de mer normerande, estetiskt inriktade teater- och balettorienterade författarna. De försöker ”läsa källorna så objektivt som möjligt”, vilket kanske inte är särskilt kontroversiellt. Samtidigt inser de, helt riktigt, att utförandet av danserna måste bli

subjektivt, något som i bästa fall kan ”ge en rättvis bild av hur de historiska danserna ter sig från vår tids synvinkel”. Detta senare är lite mer svårsmält. Lite petigt kan man säga, att ”tid” har ingen synvinkel. I vems ögon är, och vad är, ”en rättvis bild”? De påpekar också att danserna i fråga är ”historiska danser”. Termen historiska danser, och historisk musik, har kommit att betyda en tidsbaserad genre, med förankring främst i perioden 1500–1800. Men allt som dansades ”förr”, som inte längre är populärt i vidare mening, är väl egentligen historiska danser?

Författarna formulerar om sitt förhållningssätt något, när de utifrån gamla dansbeskrivningar vill göra ”en tolkning som vi idag kan uppleva som autentisk. Någon definitiv version kan det aldrig bli tal om”. De verkar vilja skapa något autentiskt ”förr”, men som de inte vill inse aldrig kan bli det, därför att de inte riktigt erkänner att det är i nuet de dansar. Tyvärr, för om författarna hållit sig till tolkningarna och erkänt att det är just deras versioner tolkade på 1990-talet hade det känts fräschare.

Verket hänger, som kanske framgått, tyvärr lite i luften t.ex. vad gäller målgrupp och tillför egentligen inte mycket nytt. Inte heller känns det lättåtkomligt för de icke insatta eller särskilt pedagogiskt. Det sista är i och för sig inte så konstigt. Det går, vilket jag själv erfarit, inte att ”skriva dans”, dvs. beskriva danser på ett enkelt sätt. Dans är inte ett språk i vanlig mening, utan kropps rörelser som kommunicerar på andra sätt än genom skrift eller tal. Däremot kan man självklart skriva om dansens historia och sociala dimensioner, om förändringar i dansernas former, om dansandet och diskursen kring dans. Men det går alltså inte att beskriva dans (eller musik) fullt ut språkligt, eftersom det också är något som måste förstås med kroppen. Videokassetten hade kanske kunnat ge en något annorlunda förståelse, men den har jag i skrivande stund inte haft tillgång till.

Verkets starkaste sida är dels dansbeskrivningarna och tolkningarna, dels volym 3, som handlar om 1700-talets dans på scen och i salong samt om Drottningholmsbaletten under 1900-talet. Men vad gäller de historiska och sociala teman som *Dansnöjen genom tiden* behandlar finns redan andra användbara böcker. En klassiker från 1941, Tobias Norlinds *Dansens historia, med särskild hänsyn till dansen i Sverige* eller en nyligen utgiven norsk bok, Egil Bakkas *Europeisk dansehistoria* (1997) borde fungera minst lika bra.

Mats Nilsson, Göteborg